

**Nader onderzoek vleermuizen en jaarrond
beschermde vogelnesten
Diverse opstallen aan de Molenkade
te Dussen**

Hamabest BV
Postbus 676
7400 AR Deventer
Rostockstraat 12 A

T. 0570 – 63 81 81
F. 0570 – 60 82 72

info@hamabest .nl
www.hamabest.nl

Opdrachtgever
Tritium Advies BV
Gulberg 35
5674 TE Nuenen

Rapport
R13.217-JMW-F01
25 september 2013
23 pagina's

Auteur:
ing. J.M. de Wever

Projectleider:
ing. J.M. de Wever

Autorisatie:

Nader onderzoek
vleermuizen en
jaarrond
beschermde
vogelnesten

Diverse opstallen
aan
de Molenkade
te Dussen

Projectgegevens

Locatiegegevens

Gebruik	: Winkel, wonen
Toekomstig gebruik	: Winkel en parkeren
Plaats	: Dussen
Voorgenomen activiteit	: Sloop woningen, uitbreiding winkel

Veldbezoek

Datum veldinspectie	: Verschillende data 2013
---------------------	---------------------------

Adviseur Hamabest

: De heer ing. J.M. de Wever

Samenvatting

Inleiding

In opdracht van Tritium Advies BV heeft Hamabest BV op diverse percelen aan de Molenkade te Dussen (gemeente Werkendam) een nader onderzoek naar vleermuizen en jaarrond beschermde vogelnesten uitgevoerd in het kader van de Flora- en Faunawet.

Aanleiding

De aanleiding voor het uitvoeren van het onderhavige onderzoek is de conclusie weergegeven in de rapportage 'Quick scan flora en fauna Ballegooyen Modes B.V. Molenkade 25 te Dussen, rapportnummer 1303/105/RV-01, d.d. 31 mei 2013, Tritium Advies BV'.

In deze rapportage wordt een nader onderzoek naar vleermuizen aanbevolen, waarbij moet worden onderzocht of er vleermuizenverblijfplaatsen aanwezig zijn in de te amoveren opstallen. Verblijfplaatsen in bomen en aantasting van significante vliegroutes en foerageergebieden worden niet verwacht. Tevens dient te worden onderzocht of er jaarrond beschermde vogelnesten aanwezig zijn.

Onderzoek

Het nader onderzoek is uitgevoerd op verschillende data in 2013. Tijdens de onderzoeken is goed gelet op sporen, in- en uitvliegende exemplaren en sociale geluiden van vleermuizen. Tevens is voor en na de vleermuisonderzoeken gelet op (bezette jaarrond beschermde) vogelnesten.

De weersomstandigheden waren ten tijde van de onderzoeken gunstig voor het kunnen aantreffen van vleermuizen. Tevens hebben twee onderzoeken plaatsgevonden binnen het broedseizoen van de meeste vogels.

Bevindingen

Er zijn tijdens het nader onderzoek geen vaste verblijfplaatsen vastgesteld of sociale geluiden waargenomen. Er wordt door verschillende soorten vleermuizen gefoerageerd in met name de tuin met de fruitbomen. Er zijn geen vaste vliegroutes vastgesteld.

Er zijn geen jaarrond beschermde vogelnesten waargenomen. Wel wordt het plangebied door algemeen voorkomende vogelsoorten gebruikt.

Effecten

Er zijn geen vaste verblijfplaatsen, vliegroutes of essentiële foerageergebieden aangetroffen. Er zullen geen negatieve effecten op vleermuizen optreden door de voorgenomen ingrepen.

Er zijn geen jaarrond beschermde nesten aanwezig, dus er zal ook geen aantasting plaatsvinden. Door uitvoering van de ingrepen buiten het broedseizoen van vogels zullen ook algemeen voorkomende soorten niet worden aangetast.

Conclusie

Tijdens de onderzoeken zijn er geen in- of uitvliegende vleermuizen waargenomen of sociale geluiden waargenomen. Vaste verblijfplaatsen zijn derhalve niet te verwachten. Er zullen geen vaste vliegroutes of essentiële foerageergebieden worden aangetast.

- Op basis van de bevindingen kan geconcludeerd worden dat er in de huidige situatie, met betrekking tot de voorgenomen activiteiten, geen procedurele gevolgen zijn te verwachten aangaande vleermuizen.

De te amoveren opstallen en groenstructuren (kunnen) worden gebruikt door diverse algemeen voorkomende vogelsoorten (geen jaarrond beschermd nest) als broedlocatie.

- De sloop- en rooiwerkzaamheden dienen buiten het broedseizoen plaats te vinden.
- Indien het niet mogelijk is om voor of na het broedseizoen de werkzaamheden uit te voeren, dient voorkomen te worden dat exemplaren gaan broeden.

Tijdens de onderzoeken zijn er geen jaarrond beschermde nesten waargenomen.

- Op basis van de bevindingen kan geconcludeerd worden dat er in de huidige situatie, met betrekking tot de voorgenomen activiteiten, geen procedurele gevolgen zijn te verwachten aangaande vogels, mits er aan de genoemde voorwaarden wordt voldaan.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	7
1.1	Aanleiding	7
1.2	Doelstelling	7
2	Gebiedsomschrijving, ingrepen en onderzoeksopzet.....	8
2.1	Gebiedsomschrijving	8
2.2	Ingrepen.....	8
2.3	Onderzoeksopzet.....	8
2.3.1	Deskresearch.....	9
2.3.2	Veldonderzoek.....	9
3	Bevindingen onderzoek	10
3.1	Bevindingen deskresearch.....	10
3.2	Bevindingen veldbezoek.....	10
3.2.1	Vleermuizen	10
3.2.2	Vogels.....	10
4	Effecten beoordeling	11
4.1.1	Vleermuizen	11
4.1.2	Vogels.....	11
5	Conclusie.....	12

Bijlagen:

- 1 Kaart bevindingen;
- 2 Ecologie vleermuis en wettelijk kader;
- 3 Lijst jaarrond beschermde nesten;
- 4 Literatuurlijst.

1 Inleiding

In opdracht van Tritium Advies BV heeft Hamabest BV op diverse percelen aan de Molenkade te Dussen (gemeente Werkendam) een nader onderzoek naar vleermuizen en jaarrond beschermde vogelnesten uitgevoerd in het kader van de Flora- en Faunawet.

1.1 Aanleiding

De aanleiding voor het uitvoeren van onderhavig nader onderzoek is de conclusie weergegeven in de rapportage 'Quick scan flora en fauna Ballegooyen Modes B.V. Molenkade 25 te Dussen, rapportnummer 1303/105/RV-01, d.d. 31 mei 2013, Tritium Advies BV'.

In deze rapportage wordt een nader onderzoek naar vleermuizen aanbevolen, waarbij moet worden onderzocht of er vleermuizenverblijfplaatsen aanwezig zijn in de te amoveren opstallen. Verblijfplaatsen in bomen, significante vliegroutes en foerageergebieden worden niet verwacht. Tevens dient te worden onderzocht of er jaarrond beschermde vogelnesten aanwezig zijn.

1.2 Doelstelling

Het doel van het nader onderzoek is vast te stellen of de voorgenomen ingrepen een overtreding van de flora- en faunawet tot gevolg hebben.

Om dit inzicht te verkrijgen worden de volgende vragen beantwoord;

- Zijn er in de te slopen opstallen vleermuisverblijfplaatsen/ jaarrond beschermde vogelnesten aanwezig?
- Zijn er significante vliegroutes en/of foerageergebieden in of nabij het plangebied aanwezig?
- Wat zijn de gevolgen van de ingrepen en zijn er mitigerende maatregelen te nemen om overtreding van de wet te voorkomen?

2 Gebiedsomschrijving, ingrepen en onderzoeksofzet

In dit hoofdstuk wordt het plangebied beschreven, worden de ingrepen kort toegelicht en de onderzoeksofzet weergegeven.

2.1 Gebiedsomschrijving

Het plangebied is gelegen binnen de bebouwde kom van Dussen en betreft een winkel, twee woningen en diverse bijgebouwen/ schuurtjes. Rondom de woningen zijn tuinen aanwezig, onder andere met gazon en fruitbomen. De woningen hebben dakpannen en een spouw.

Afbeelding 1 en 2: Situering onderzocht gebied (bron: ArcGISexplorer).

2.2 Ingrepen

De initiatiefnemer is voornemens de zuidelijk gesitueerde winkel uit te breiden en parkeergelegenheid te creëren. Hiervoor dienen diverse opstallen te worden geamoveerd en groenstructuren te worden verwijderd. Deze ingrepen vallen binnen de Flora- en faunawet onder het belang j: de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

2.3 Onderzoeksofzet

Om een goed beeld te verkrijgen hoe en of het plangebied gebruikt wordt door vleermuizen en vogels heeft er een deskresearch plaatsgevonden en is het plangebied meerdere malen bezocht.

2.3.1 Deskresearch

Als basis dient de rapportage van de quickscan flora en fauna van Tritium Advies BV. Tevens zijn beschikbare (digitale) verspreidingsatlassen en overige bronnen geraadpleegd.

2.3.2 Veldonderzoek

Tijdens de veldonderzoeken is met behulp van een batdetector (Pettersson D 240X), zaklamp, ladder, spiegeltje, camera en een endoscoop zoveel mogelijk concrete informatie verzameld met betrekking tot de aan- of afwezigheid van vleermuizen. Het veldonderzoek bestaat uit twee onderdelen, namelijk een visuele inspectie bij daglicht en verschillende onderzoeken in de ochtend- en/ of avondschemer/nacht. Tijdens de visuele inspectie worden opstallen en de toegankelijke gaten onderzocht op sporen die kunnen duiden op de aanwezigheid van vleermuizen. Tijdens de schemer/nacht onderzoeken wordt door middel en met behulp van visuele waarnemingen (eventueel met camera) en een batdetector (auditief) onderzocht of vleermuizen gebruik maken van de opstallen.

Indien nodig worden time-expansion opnamen gemaakt met de batdetector om later de ultrasonische geluiden te kunnen analyseren met behulp van het analyseprogramma Batsound 4. Voor soorten van het Myotis geslacht is dit noodzakelijk om tot een correcte determinatie te komen.

Het onderzoek in de avondschemer is bedoeld om uitvliegende exemplaren te kunnen waarnemen. Vleermuizen warmen gedurende de dag op in hun verblijfplaats en vliegen rond de schemer uit om op jacht te gaan naar insecten. In de ochtenduren keren ze terug naar hun verblijfplaats, zodat invliegende exemplaren waargenomen kunnen worden. Gedurende de onderzoeken wordt tevens gelet op sociale roepen.

De onderzoeken zijn uitgevoerd toen de weersomstandigheden gunstig waren om vleermuizen te kunnen waarnemen. Dit houdt globaal in dat de temperatuur minimaal 9°C en de windkracht maximaal 5 Beaufort was. Tevens viel er niet meer dan lichte regen.

Als richtlijn wordt het 'Vleermuizenprotocol, maart 2013 gehanteerd, opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus (NGB), de Zoogdiervereniging, Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN).

De tabel hieronder geeft de onderzoeksdata en de (gemiddelde) weersomstandigheden van de veldbezoeken weer.

Datum	Tijdstip onderzoek	Weersgesteldheid
17-06-2013	Ochtend (03.00-6.30)	15°C, droog, licht bewolkt, Bft 2
15-07-2013	Avond (21.00 -23.30)	22°C, droog, helder, Bft 1
21-08-2013	Avond (20.45-23.00)	16°C, droog, licht bewolkt, Bft 2
18-9-2013	Avond (19.00-22.00)	13°C, droog, licht bewolkt, Bft 3

Voor, tijdens en na de vleermuisonderzoeken is eveneens gelet op vogels en de aanwezigheid van bezette nesten.

3 Bevindingen onderzoek

Hieronder worden de bevindingen van het nader onderzoek besproken, allereerst de bevindingen van de deskresearch en vervolgens de bevindingen van de veldonderzoeken.

3.1 Bevindingen deskresearch

In de rapportage van Tritium Advies BV wordt aangegeven dat er verblijfplaatsen van vleermuizen kunnen voorkomen in de te amoveren bebouwing.

Door de ingrepen zullen naar verwachting geen significante foerageergebieden en vliegroutes verloren gaan. Tevens zijn er geen verblijfplaatsen in bomen te verwachten.

Tevens kunnen er jaarrond beschermde nesten voorkomen in de opstallen.

3.2 Bevindingen veldbezoek

Gedurende de schemeronderzoeken zijn de activiteiten van vleermuizen binnen het plangebied en de directe omgeving geobserveerd. Voor, tijdens en na deze onderzoeken is het plangebied onderzocht op de aanwezigheid van (jaarrond beschermde) vogelnesten.

3.2.1 Vleermuizen

Vaste verblijfplaatsen

Er zijn binnen het plangebied geen vaste verblijfplaatsen vastgesteld. Er is goed gelet op in- en uitvliegende exemplaren. Deze zijn niet aangetroffen. Tevens zijn er geen sporen, zoals mest, aangetroffen op bijvoorbeeld de grond of vensterbanken.

De foeragerende exemplaren leken met name uit het zuiden te komen. Naar verwachting hebben ze nabij een verblijfplaats, daar ze relatief snel na zonsondergang op de locatie waren tot kort voor zonsopgang. Er zijn geen sociale geluiden waargenomen.

Foerageergebieden

Tijdens alle onderzoeken werd het plangebied gebruikt door vleermuizen om te foerageren. De ene avond door meer exemplaren dan de andere. De voorkomende soorten zijn gewone dwergvleermuis en de laatvlieger, waarbij de dwergvleermuis in de meerderheid is. Het plangebied wordt niet gedurende de gehele avond gebruikt door exemplaren om te foerageren.

Vliegroutes

Vaste vliegroutes zijn niet vastgesteld tijdens onderhavig onderzoek.

3.2.2 Vogels

Er zijn geen vaste verblijfplaatsen van vogels vastgesteld, zoals van de huismus en de gierzwaluw. De huismus komt niet voor binnen het plangebied. Tijdens de eerste twee onderzoeken waren er wel gierzwaluwen aanwezig, hoog in de lucht. Algemeen voorkomende soorten maken wel gebruik van het plangebied om er te foerageren, te broeden en te verblijven.

4 Effecten beoordeling

In het kader van de Flora- en faunawet is nagegaan of vaste rust- en verblijfplaatsen/ nesten door de ingreep worden aangetast (verwijderd, ongeschikt gemaakt) of dat er kans bestaat dat exemplaren worden verontrust, verjaagd of gedood. Verder is er gekeken of er invloeden zijn die leiden tot een verminderde geschiktheid als foerageergebied waarbij het een zodanig belang treft dat bij het wegvallen van deze functie ook vaste rust- en verblijfplaatsen niet langer kunnen functioneren. Ten slotte wordt beoordeeld of vliegroutes van vleermuizen zodanig worden aangetast dat de functionaliteit verloren gaat.

4.1.1 Vleermuizen

Vaste verblijfplaatsen

Er zijn geen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen vastgesteld. De sloop van de bebouwing zal in dit kader geen overtreding van de Flora- en faunawet betekenen.

Foerageergebieden

Met name de achtertuin met de fruitbomen wordt gebruikt om te foerageren. Het plangebied wordt niet de gehele avond gebruikt om te foerageren. In de directe omgeving zijn alternatieve foerageergebieden aanwezig die het verlies van dit foerageergebiedje kunnen opvangen.

Door het planten van inheemse bomen/ groenstructuren op de parkeerplaats kan nieuw foerageergebied gecreëerd worden.

Er zal door de uitvoering van de ingreep geen overtreding van de Flora- en faunawet plaatsvinden.

Vliegroutes

Er zijn geen vaste vliegroutes vastgesteld. Voor deze functie worden geen negatieve effecten verwacht.

4.1.2 Vogels

Jaarrond beschermde nesten zijn niet aangetroffen. Wel kunnen de opstallen en de groenstructuren gebruikt worden door vogels met een niet-jaarrond beschermd nest. Alle broedende vogels zijn beschermd. De uitvoering van sloop- en rooiwerkzaamheden zullen derhalve buiten het broedseizoen moeten plaatsvinden. Het is van belang om te weten dat de Flora- en faunawet geen standaardperiode voor het broedseizoen hanteert. Het gaat erom of een broedgeval verstoord wordt, ongeacht de datum. Als richtdatum kan echter, in onderhavige situatie, begin maart tot eind augustus worden aangehouden. Indien sloop- of rooiwerkzaamheden niet buiten het broedseizoen kunnen plaatsvinden, dient voorkomen te worden dat vogels tot broeden komen of dient er voorafgaande aan de werkzaamheden een onderzoek naar broedgevallen plaats te vinden.

5 Conclusie

Op basis van onderhavig nader onderzoek naar vleermuizen en jaarrond beschermde vogelnesten is beoordeeld of er voor de voorgenomen ingrepen in het plangebied procedurele gevolgen zijn in het kader van vigerende natuurwetgeving en –beleid.

Conclusie

Tijdens de onderzoeken zijn er geen in- of uitvliegende vleermuizen waargenomen of sociale geluiden waargenomen. Vaste verblijfplaatsen zijn derhalve niet te verwachten. Er zullen geen vaste vliegroutes of essentiële foerageergebieden worden aangetast.

- Op basis van de bevindingen kan geconcludeerd worden dat er in de huidige situatie, met betrekking tot de voorgenomen activiteiten, geen procedurele gevolgen zijn te verwachten aangaande vleermuizen.

De te amoveren opstallen en groenstructuren (kunnen) worden gebruikt door diverse algemeen voorkomende vogelsoorten (geen jaarrond beschermd nest) als broedlocatie.

- De sloop- en rooiwerkzaamheden dienen buiten het broedseizoen plaats te vinden.
- Indien het niet mogelijk is om voor of na het broedseizoen de werkzaamheden uit te voeren, dient voorkomen te worden dat exemplaren gaan broeden.

Tijdens de onderzoeken zijn er geen jaarrond beschermde nesten waargenomen.

- Op basis van de bevindingen kan geconcludeerd worden dat er in de huidige situatie, met betrekking tot de voorgenomen activiteiten, geen procedurele gevolgen zijn te verwachten aangaande vogels, mits er aan de genoemde voorwaarden wordt voldaan.

Algemeen

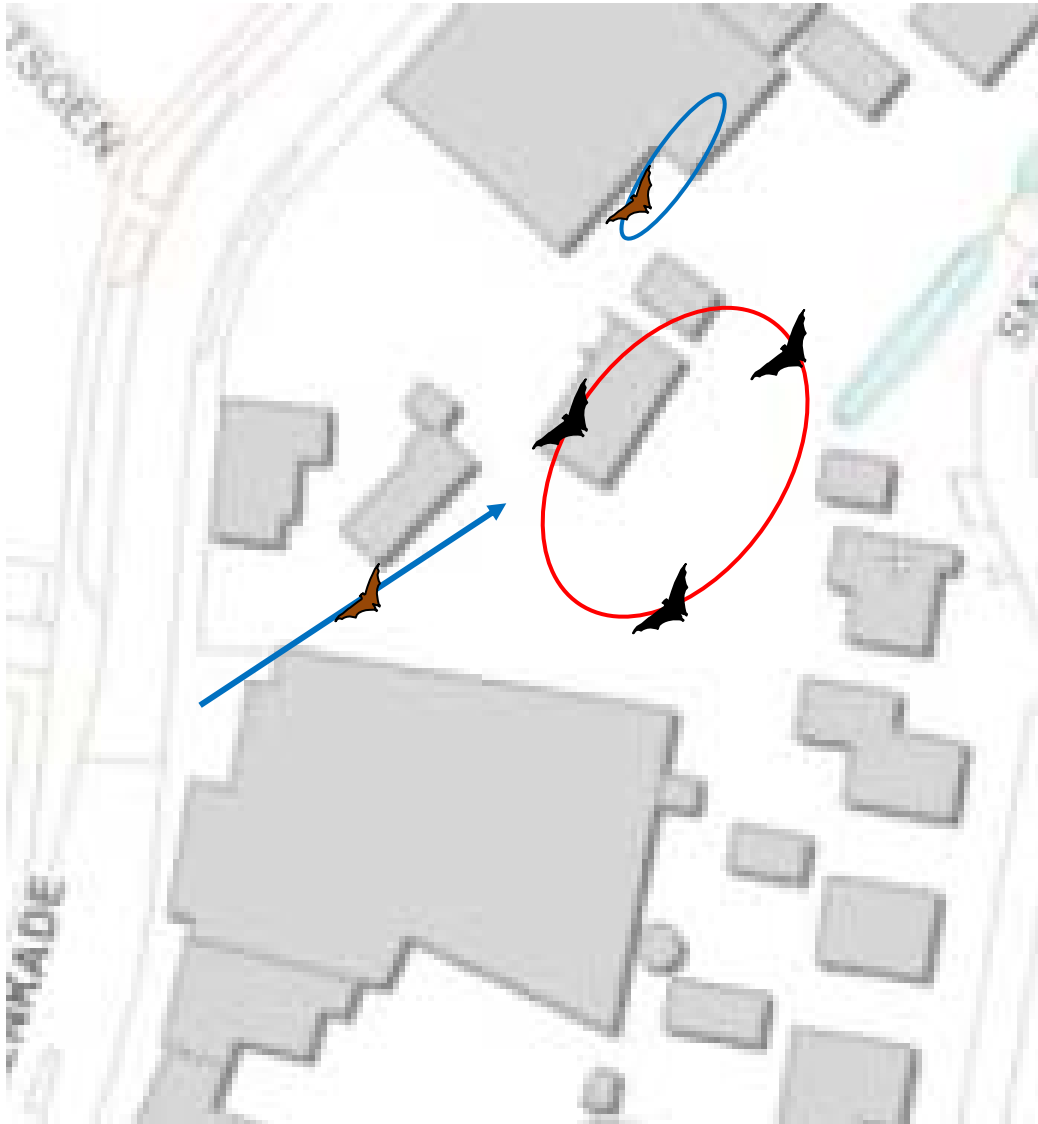
Op basis van de zorgplicht volgens artikel 2 van de Flora- en faunawet dient bij de uitvoering van de werkzaamheden voldoende zorg in acht te worden genomen voor in het wild levende dieren en hun leefomgeving. Dit houdt in dat bij het uitvoeren van werkzaamheden altijd rekening moet worden gehouden met aanwezige planten en dieren. Dieren moeten de gelegenheid hebben om uit te wijken en mogen niet opzettelijk worden gedood.

Tijdens de sloop dienen de versturende effecten (geluid en licht) van de werkzaamheden zo beperkt mogelijk te worden gehouden. Het gebruik van (felle) bouwlampen is onwenselijk.

Bij de toekomstige inrichting van het plangebied kan rekening worden gehouden met het stimuleren van natuurwaarden. Bij nieuwe beplanting (heggen, heesters en bomen) is het gebruik van inlandse, bloem- en vruchtdragende soorten aan te bevelen. Gebruik van inlandse soorten is vooral voor insecten en daarmee ook voor vleermuizen zeer geschikt.

BIJLAGE 1

KAART WAARNEMINGEN

 Foerageergebied algemeen

 Foerageergebied gewone dwergvleermuis

 Vermoedelijke vliegroute gewone dwerg vleermuis

BIJLAGE 2

ECOLOGIE VLEERMUIS EN WETTELIJK KADER

Ecologie

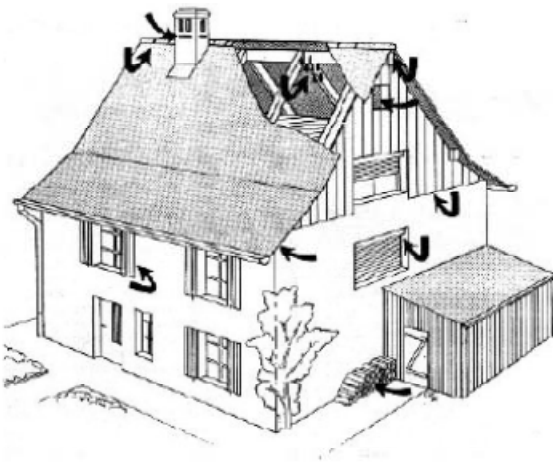
Vleermuizen zijn nachtdieren. Ze worden actief wanneer de schemer invalt.

Overdag slapen de meeste vleermuizen, of ze houden zich bezig met lichaamsverzorging. In het najaar daalt het insectenaanbod en maken vleermuizen zich klaar voor een winterslaap.

Vleermuizen hebben een netwerk van verschillende verblijfplaatsen door het jaar heen. Zo worden verblijfplaatsen als winterverblijf, kraamverblijf en/of paarverblijf gebruikt.

Vleermuizen zijn globaal op te delen in gebouw- en boombewonende soorten.

Vaste rust- en verblijfplaatsen van de gebouwbewonende soorten kunnen onder andere plekken onder dakpannen, spouwmuren en zolders zijn.

Waar zitten vleermuizen in gebouwen:

- In de spouwmuur achter een spouwgat, rooster of ventilatievoeg (= verticale spleet in metselwerk)
- Op de kopgevel waar de dakpannen over de rand steken
- Achter de dakrand via een kier aan de onderzijde
- Onder het dak, tussen dak en dakbeschot
- Onder de dakpannen via een scheefliggende dakpan
- Achter gevelbeplating of -betimmering via een kier
- Achter een reclamebord tegen de gevel
- Achter een loszittende loodslab, bijvoorbeeld bij de schoorsteen of dakkapel
- In een schoorsteen achter een kier of rooster
- Achter luiken
- Achter of tussen de buitenzonwering
- In de balkonvloer (bij flats)

Afbeelding 4: Potentiële verblijfplaatsen vleermuizen (bron: Handreiking verblijfplaatsen zoeken, Vleermuis Werkgroep Nederland).

Boombewonende soorten zijn te vinden in spechtengaten, holle oude bomen of achter loszittend boomschors.

Het gebruik van het soort verblijfplaats is afhankelijk van de soort. Zo zijn de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger echte gebouwenbewoners. De rosse vleermuis is weer voornamelijk te vinden in bomen. Ook wordt een verblijfplaats vaak verschillend gebruikt gedurende het jaar.

Wettelijk kader

Vleermuizen zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder a, van de Flora- en faunawet en zijn tevens opgenomen in bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, dier- en plantensoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd. Op grond van de artikelen 10 en 11 van de Flora- en faunawet is het onder meer verboden om beschermde inheemse diersoorten opzettelijk te verontrusten; nesten, hopen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Tot vaste rust- en verblijfplaatsen als bedoeld in artikel 11 van de Flora- en faunawet worden locaties gerekend waarin zich kraamkolonies, paarverblijven, overwinteringsplaatsen en verblijven van (groepen) mannetjes bevinden. Belangrijke migratie- en vliegroutes en foerageergebieden die van belang zijn voor de instandhouding van een vaste rust- of verblijfplaats van de soort op populatieniveau, vallen hier ook onder.

Wanneer een gebodsbepaling van de Flora- en faunawet wordt overtreden, dient men mitigerende maatregelen te nemen om het te verwachten negatieve effect zoveel mogelijk te beperken of te voorkomen.

Deze maatregelen kunnen aan Dienst Regelingen in Dordrecht worden voorgelegd om te beoordelen. Wanneer de maatregelen afdoende worden bevonden zal Dienst Regelingen een zogenaamde positieve afwijzing geven.

Een ontheffing aangaande vleermuizen is alleen nog te verkrijgen als de activiteit binnen het kader van een belang valt dat in de Habitatrichtlijn wordt genoemd. Ruimtelijke ingrepen (belang j) vallen hier sinds 2009 niet meer onder.

BIJLAGE 3

LIJST JAARROND BESCHERMDE NESTEN

Lijst jaarrond beschermde nesten

Categorieën

1: Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.

2: Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.

3: Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.

4: Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.

5: Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Nesten van vogelsoorten van categorie 1 t/m 4 zijn jaarrond beschermd, de nesten van soorten in categorie 5 zijn beschermd als er onvoldoende alternatieven zijn.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Categorie
blauwe reiger	<i>Ardea cinerea</i>	5
boerenzwaluw	<i>Hirundo rustica</i>	5
bonte vliegenvanger	<i>Ficedula hypoleuca</i>	5
boomklever	<i>Sitta europaea</i>	5
boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>	5
bosuil	<i>Strix aluco</i>	5
brilduiker	<i>Bucephala clangula</i>	5
draaihals	<i>Jynx torquilla</i>	5
eidereend	<i>Somateria mollissima</i>	5
ekster	<i>Pica pica</i>	5
gekraagde roodstaart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	5
glanskop	<i>Parus palustris</i>	5
grauwe vliegenvanger	<i>Muscicapa striata</i>	5
groene specht	<i>Picus viridis</i>	5
grote bonte specht	<i>Dendrocopos major</i>	5
hop	<i>Upupa epops</i>	5
huiszwaluw	<i>Delichon urbicum</i>	5

ijsvogel	<i>Alcedo atthis</i>	5
kleine bonte specht	<i>Dendrocopos minor</i>	5
kleine vliegenvanger	<i>Ficedula parva</i>	5
koolmees	<i>Parus major</i>	5
kortsnavelboomkruiper	<i>Certhia familiaris macrodactyla</i>	5
oeverzwaluw	<i>Riparia riparia</i>	5
pimpelmees	<i>Parus caeruleus</i>	5
raaf	<i>Corvus corax</i>	5
ruigpootuil	<i>Aegolius funereus</i>	5
spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>	5
tapuit	<i>Oenanthe oenanthe</i>	5
torenvalk	<i>Falco tinnunculus</i>	5
zeearend	<i>Haliaeetus albicilla</i>	5
zwarte kraai	<i>Corvus corone</i>	5
zwarte mees	<i>Periparus ater</i>	5
zwarte roodstaart	<i>Phoenicurus ochruros</i>	5
zwarte specht	<i>Dryocopus martius</i>	5
huismus	<i>Passer domesticus</i>	2
kerkuil	<i>Tyto alba</i>	3
oehoe	<i>Bubo bubo</i>	3
ooievaar	<i>Ciconia ciconia</i>	3
ransuil	<i>Asio otus</i>	4
roek	<i>Corvus frugilegus</i>	2
slechtvalk	<i>Falco peregrinus</i>	3
sperwer	<i>Accipiter nisus</i>	4
steenuil	<i>Athene noctua</i>	1

wespendief	<i>Pernis apivorus</i>	4
zwarte wouw	<i>Milvus migrans</i>	4
boomvalk	<i>Falco subbuteo</i>	4
buizerd	<i>Buteo buteo</i>	4
gierzwaluw	<i>Apus apus</i>	2
grote gele kwikstaart	<i>Motacilla cinerea</i>	3
havik	<i>Accipiter gentilis</i>	4

BIJLAGE 4

LITERATUURLIJST

Broekhuizen S, e.a., Atlas van de Nederlandse zoogdieren, uitgeverij KNNV, Utrecht 1992

Dijkstra V, R. Janssen, J. Buys & T. van der Meij, 2008. Handleiding voor het monitoren van vleermuizen op zolders. Zoogdierverseniging VZZ, Arnhem 2008

Dienst Regelingen, Ministerie van Economische zaken; Diverse soortenstandaarden: vogels en vleermuizen

Limpens H, K. Mostert, W. Bongers, Atlas van de Nederlandse vleermuizen, K.N.N.V, Utrecht 1997

Limpens H e.a., Brochure; Met vleermuizen onderweg, Dienst Weg- en Waterbouwkunde en de VZZ, Delft 2004

Limpens H, e.a., Brochure Vleermuizen, bomen en bos, SVB en VZZ, Arnhem 2003

Lange, R, A. van Winden, P. Twisk, J. de Leander & C. Spee, Zoogdieren van de Benelux, Herkenning en onderzoek. Jeugdbondsuitgeverij, 's Graveland 1986

Netwerk Groene Bureaus (NGB), Zoogdierverseniging, Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN), Vleermuizenprotocol

Schober, W. & E. Grimmberger, Gids van de vleermuizen van Europa, Azoren en Canarische eilanden, Tirion, Baarn 2001

Sterry, P, Vogelwijzer, uitgeverij Tirion BV, Baarn, 2006

Twisk P, e.a. Folder; Vleermuizen in en rondom het huis, Zoogdierverseniging i.s.m. Brabants Landschap, Landschapsbeheer Friesland en Stichting Landschapsbeheer Zeeland, 2009

Internet:

www.telmee.nl

www.vzz.nl

www.zoogdieratlas.nl